

YANGI O‘ZBEKISTON TA’LIMIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR

Nigora Mirzayeva - F.f.n. dots.v.b.

Toshkent amaliy fanlar universiteti

Annotatsiya: Ushbu tezisda oliy o‘quv yurtlari o‘quv jarayonini tashkillashtirishda ilmiy va innovatsion ta’lim texnologiyalaridan hamda ularning uzviyligidan foydalanish orqali ta’lim sifatini oshirishga bag‘ishlangan. Ishda bugungi globallashuv jarayonida mamlakatimiz oliy ta’lim dargohlarida innovatsion ta’lim texnologiyalarining ilmiy va o‘quv jarayoniga bog‘liq holda tashkillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari hamda oliy ta’lim sifatini oshirish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: ta’lim, innovatsiya, texnologiya, ilmiy, uzviylik, nazariyuslubiy, sifat, tavsiya.

Аннотация: В данной дипломной работе высшие учебные заведения посвящены повышению качества образования за счет использования научных и инновационных образовательных технологий и их интеграции в организацию образовательного процесса. В современных условиях глобализации даны теоретические и методологические основы организации инновационных образовательных технологий в высших учебных заведениях нашей страны в зависимости от научно-образовательного процесса, а также рекомендации по повышению качества высшего образования.

Ключевые слова: образование, инновация, технология, научное, органическое, теоретическое, качество, рекомендация.

Abstract: In this thesis, higher education institutions are dedicated to improving the quality of education through the use of scientific and innovative educational technologies and their integration in the organization of the educational process. In today's process of globalization, the theoretical and methodological foundations of the organization of innovative educational technologies in the higher education institutions of our country, depending on the scientific and educational process, as well as recommendations for improving the quality of higher education are given.

Key words: education, innovation, technology, scientific, organic, theoretical, quality, recommendation.

1. Kirish

So‘nggi yillarda yurtimizda ta’lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Yurtimiz kelajagi bo‘lgan yosh avlodga munosib ta’lim-tarbiya berish yo‘lidagi izlanishlar o‘z natijasini ko‘rsatmoqda. Mamlakatimiz

prezidenti boshchiligida ta'lim tizimini bosqichma-bosqich rivojlantirish, uni rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimi darajasiga ko'tarish, maktab o'quvchilarining bilimi va ko'nikmalarini shakllantirish, ularni milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik ruhida tarbiyalash, o'qituvchi kasbi nufuzini va pedagoglarning sifat tarkibini oshirish, darsliklar va o'quv metodik majmualarni zamon talablari asosida takomillashtirish, maktab ta'limi muassasalarining xalqaro standartlarga javob beradigan zamonaviy modellarini barpo etish yo'lida islohotlar amalga oshirilmoqda.

Xabaringiz bor, bugungi kunda O'zbekiston bir qator xalqaro baholash dasturlarida ishtirok etib kelmoqda. 2021 yilda boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash bo'yicha PIRLS xalqaro tadqiqoti, 2022 yilda 15 yoshdagi o'quvchilarning matematika, o'qish, tabiiy fanlar va kreativ fikrlash bo'yicha maktabda egallagan bilimlarini real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olishlarini baholovchi PISA xalqaro tadqiqoti xalqaro talablar asosida tashkil etildi.

Shuni ta'kidlash o'rinliki, ushbu tadqiqotlar ishtirokchi mamlakatlarning milliy baholash tizimlaridan tubdan farq qiladi. Ya'ni turli mamlakatlarda milliy ta'lim tizimida milliy jihatlar, geografik joylashuv va boshqa omillarni inobatga olgan holda o'qitish va baholashda turli yondashuvlardan foydalaniladi. Tabiiyki, xalqaro baholash natijalarini to'g'ridan to'g'ri milliy baholashlar bilan solishtirish - bu turli o'lchovlarni bir xil holatga keltirishga qiyoslash, yoinki taqqoslashlar asosida xulosalar chiqarish noo'rin hisoblanadi.

O'quvchilarni maktab ta'limida, kundalik yoki ma'lum davriylikda (choraklik, yillik) baholash jarayonida muallim tomonidan turli yondashuvlar asosida baholash dunyo tajribasi hisoblanadi. O'quvchining fanni o'zlashtirishi, u duch kelayotgan qiyinchiliklarni bartaraf etishi, kelgusida o'qiyotgan faniga qiziqishini orttirish maqsadida muallimlar tomonidan ba'zan «motivatsiya» beruvchi o'quvchining mavjud bilimiga nisbatan yuqoriroq baholash, kelgusida ushbu o'quvchining yana-da kuchliroq intilishiga imkon yaratadi.

Xalqaro baholash dasturlarida esa, barcha ishtirokchi mamlakatlar o'quvchilari bir xil mezonlar asosida baholanadi. Shu o'rinda yuqoridagi fikrimizning davomi sifatida aytish lozimki, xalqaro baholash dasturlaridagi tajribalar milliy darajadagi muammolarni aniqlash, ularni bartaraf etish hamda dunyo tajribasi asosida o'qitish va baholash tizimini takomillashtirish imkonini beradi.

Singapur, Koreya, Xitoy, Finlyandiya va boshqa xalqaro baholash dasturlarida yuqori natijalarga erishgan mamlakatlar, ushbu dasturlarda ishtirok etib, milliy ta'lim tizimi, o'quvchilar bilimini baholash, ta'lim tizimini yana-da takomillashtirish borasida ko'plab islohotlarni amalga oshirgan, bugungi kunda boshqa mamlakatlar e'tiborini qozongan mamlakatlar hisoblanadi.

YUNISEFning O'zbekistondagi vakolatxonasi rahbari Munir Mamedzade: "O'zbekiston bugun tarix chorrahasida, ta'lim rivojida yangi marralarni zabt etishga intilmoqda. O'zbekiston hukumati xalqning barqaror rivojlanishi va farovonligi uchun sifatli ta'lim muhimligini anglagan holda, sohada islohotlar amalga oshirish uchun katta sa'y-harakatlarni amalga oshirdi. Bu islohotlar xalqaro tashkilotlarning mustahkam hamkorlik va ko'magini talab qiladi va biz bu islohotlarni amalga oshirishda ishtirok etayotganimizdan mamnunmiz."- deb ta'kidlab o'tdi.

Xalqaro tadqiqotlar har 3-5 yillik davriylikda dunyo mamlakatlarida bir vaqtning o'zida amalga oshiriladi. 2019 yil noyabr oyida Inson kapitali indeksini aniqlashga doir tadqiqot, 2021 yilda Ta'limdagi uzilishlarni baholashga oid REDS hamda PIRLS tadqiqotlari, 2022 yilda PISA, 2023 yilda esa TIMSS tadqiqoti tashkil etildi. Ushbu izlanishlarda o'quvchilarning matematik, tabiiy-ilmiy va o'qish savodxonligi, kreativ fikrlash ko'nikmalarini baholashga qaratilgan test topshiriqlari, shuningdek, ta'lim olishga ta'sir etuvchi omillarni aniqlashga qaratilgan so'rovnomalar o'tkazildi. Tadqiqot natijalarining ishonchliligi ustuvor maqsadlardan biri hisoblanadi. Shundan kelib chiqib, jarayonlar Vestat, Ta'limdagi yutuqlarni baholash xalqaro assosiatsiyasi tashkilotlarining vakillari tomonidan kuzatib borildi.

Uzoq muddatli sa'y-harakatlar natijasida O'zbekistonning ta'limga oid natijalari tarixda ilk marotaba xalqaro solishtirma tadqiqotlarning hisobotlarida namoyon bo'ldi. REDS va "Ta'limdagi yo'qotishlarni baholash" tadqiqotlari muayyan vaqt davomidagi uzilishlarning ta'lim tizimiga ta'sirini tahlil qilish imkonini bergan bo'lsa, PIRLS xalqaro tadqiqotining natijalari boshlang'ich ta'limning o'ziga xos jihatlari haqida chaqiriqlarni keltirib chiqardi.

Natijalarga nazar soladigan bo'lsak, O'zbekiston, Jahon bankining Inson kapitali indeksida 0.62 indeks ko'rsatkichini qayd etdi. Bu esa, keyinchalik davriy ravishda inson kapitali rivojlanishidagi o'zgarishlarni kuzatib borish, xalqaro solishtirma tahlillar qilish imkonini beradi.

"Jahon banki O'zbekistondagi ta'lim sohasidagi islohotlarini qo'llab-quvvatlashdan mamnun. Bank ko'magida mamlakat so'nggi yillarda birinchi marta xalqaro baholash (PISA, PIRLS, TIMSS, TALIS)da qatnashib kelmoqda", - dedi Jahon bankining Markaziy Osiyodagi Inson taraqqiyoti dasturi rahbari Tazin Fasih xonim. "Bank maktabgacha ta'lim va maktab ta'limi vazirligi bilan doimiy hamkorlikka sodiq qoladi. Biz hukumatga PIRLS va PISA natijalariga asoslangan harakatlar rejalarini ishlab chiqishda va ushbu xalqaro baholashlarning keyingi bosqichida ishtirok etishni davom ettirishida yordam berishga tayyormiz. Ushbu baholashlar bizga ta'lim

siyosati samaradorligini baholash hamda o'quv jarayonlari va o'quvchilarning yutuqlarini yaxshilashga qaratilgan ongli qarorlar qabul qilish imkonini beradi."

Ushbu tadbirlar O'zbekistonda ta'limdagi islohotlar haqida xalqaro hamjamiyatning xabardorligini oshirish va mamlakatning dunyo miqyosda nufuzini yuksaltirishda muhim o'rin tutadi.

Shunday ekan, O'zbekistondagi ta'lim muhiti, o'quvchilarning fanlardan yutuqlarini baholashda xalqaro baholash dasturlari mezonlari bilan o'lchash emas balki, orttirilgan tajribalar asosida milliy baholash tizimini takomillashtirishga ko'proq e'tibor qaratishimiz muhim sanaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. 11.05.2022 PF-134 son.
2. Zaripova M.D. Scientific and theoretical bases for assessing the quality of staff training in the system of higher education //European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies. – 2022. – T. 2. – №. 10. – C. 48-59.
3. Zaripova M.D. Oliy ta'lim tizimida yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonlari tendensiyalari va rivojlanish istiqbollari //Science and innovation. – 2023. – T. 2. – №. Special Issue 14. – C. 772-780.
4. Yuldoshev Y., Boqiev R., Zokirova F. Informatika o'qitish metodikasi. O'rta maxsys, kasb-hunar ta'limi muassasalari uchun qo'llanma. – T.: Talqin, 2005.
5. O.Xoshimov. Kompyuterli va rakamli texnologiyalari. T-2009 "YAngi asr avlodi"
6. <https://lex.uz/docs/60086632>.